

	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ Кафедра фінансів, банківської справи та страхування СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	

Назва курсу	Страхування
Викладач	Мельник Тетяна Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування» Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»
Контактний телефон	+38(0522) 39-05-39
Е-mail	melnikta@kntu.kr.ua
Обсяг та ознаки дисципліни	Обов'язкова дисципліна професійної підготовки Форма контролю: іспит Загальна кількість кредитів – 5, годин – 150, у т.ч. лекції – 28 годин, практичні заняття – 14 годин, самостійна робота – 74 години. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна вивчається після викладання наступних дисциплін: Фінанси

1. Мета і завдання дисципліни

Метою дисципліни «Страховання» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань, умінь та навичок, необхідних для застосування в професійній діяльності пов'язаній зі страховим захистом майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, а також з організацією страхового ринку і страхових компаній.

Завдання дисципліни полягає у:

- формування у здобувачів компетентності важливих для особистого розвитку майбутніх фахівців та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці;
- теоретична підготовка здобувачів з питань сутності та ролі страхування, перестраховання, співстрахування;
- практична підготовка здобувачів з питань організації та розвитку страхового ринку й набуття вмінь аналізувати ринок страхових послуг;
- надання здобувачам теоретичних знань щодо основних засад страхування в Україні та світі;
- формування теоретичних знань щодо державного регулювання страхової діяльності;
- практична підготовка здобувачів з питань використання методів оцінки фінансової надійності страхових компаній.
-

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати

Інтегральну компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні компетентності

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно

підвищувати свою професійну підготовку.

Програмні результати навчання

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т. ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотехнічному національному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркового навчального дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Завдання
1	Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування. Сутність та зміст економічної категорії «страхування». Ознаки, функції (ризикова, превентивна, контрольна, кредитна, інвестиційна тощо), принципи страхування (вільний вибір страховика і виду страхування; страховий ризик; страховий інтерес тощо).	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 3. Пройти тест.
2	Тема 2. Класифікація страхування. Необхідність класифікації в страхуванні. Класифікація страхування за історичними ознаками, за економічними признаками (за спеціалізацією страховика, за родом безпеки,	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Скласти схему класифікації страхування. 3. Пройти тест.

	за статусом страховика), за юридичними ознаками (за вимогами міжнародних угод, згідно потреб внутрішнього законодавства, за формою проведення). Обов'язкові та добровільні види страхування.		
3	Тема 3. Сутність страхового ризику. Поняття та основні характеристики страхового ризику. Ознаки страхового ризику. Класифікація ризиків в страхуванні. Методи управління страховим ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації на страховий ризик та визначення методів впливу.	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 3. Пройти тест.
4	Тема 4. Оцінювання страхового ризику. Оцінка ризику і визначення доцільності його страхування. Сутність актуарних розрахунків. Структура страхового тарифу. Методи розрахунку страхового тарифу. Розрахунок тарифних ставок з загальних видів страхування. Розрахунок тарифних ставок зі страхування життя. Розрахунок тарифних ставок зі страхування життя з використанням комутаційних чисел.	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 3. Пройти тест.
5	Тема 5. Страховий ринок. Історія розвитку страхового ринку України. Етапи становлення страхування в Україні. Загальна характеристика страхового ринку України. Організаційна, інституціональна, територіальна, галузева структура страхового ринку України. Характеристика суб'єктів страхового ринку. Стан розвитку страхового ринку України. Характеристика страхових ринків країн Європи.	18	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. 2. Розрахункове завдання: проаналізувати основні показники діяльності страхового ринку (обрати країну). 3. Підготувати презентацію на тему: Особливості страхового ринку ... (обрати іншу країну світу).
6	Тема 6. Страхова організація. Поняття і принципи побудови моделі управління страховою організацією. Класифікація страхової організації. Внутрішня структура страхової компанії. Організаційна структура страховиків (лінійна, функціональна, лінійно-штабна). Товариства взаємного страхування. Характеристика об'єднань страховиків в Україні (Ліга страхових організацій України, Моторне (транспортне) страхове бюро).	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. 2. Підготувати кросворд, ребус з використанням страхової термінології.
7	Тема 7. Державне регулювання страхової діяльності. Історія створення законодавчої бази, що регулює страхову діяльність в Україні. Характеристика та аналіз чинного законодавства регулюючого страхування. Моделі й методи державного регулювання (реєстрація страхових компаній, видача ліцензій, контроль за діяльністю).	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. 2. Скласти договір страхування майна.
8	Тема 8. Особисте страхування. Економічне значення особистого страхування його класифікація Особливості особистого страхування. Сучасний стан особистого страхування. Медичне страхування. Проблеми медичного страхування в країні. Страхування від нещасного випадку. Страхування життя. Функції та принципи страхування життя. Пенсійне страхування.	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 3. Пройти тест.
9	Тема 9. Майнове страхування. Економічне значення майнового страхування. Об'єкти й суб'єкти, класифікація майнового страхування. Характеристика добровільних видів майнового страхування. Системи	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 4. Пройти тест.

	страхового забезпечення, що застосовуються в майновому страхуванні.		
10	Тема 10. Страхування відповідальності. Економічне значення страхування відповідальності. Об'єкти та суб'єкти, класифікація страхування відповідальності. Порядок визначення в договорі страхування ліміту страхової відповідальності. Характеристика окремих видів страхування: цивільної відповідальності власників транспортних засобів.	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал. 2. Заповнити страховий поліс з автоцивілки. 3. Розв'язок розрахункових практичних завдань.
11	Тема 11. Перестраховання і співстраховання. Сутність перестраховання. Характеристика суб'єктів перестраховання. Комісії в перестрахованні. Методи (факультативний, облігаторний і факультативно-облігаторний) і форми (пропорційна, непропорційна) перестраховання Види договорів пропорційного (квотний, ексцедентний, змішаний) і непропорційного (ексцеденту збитку, ексцеденту збитковості) перестраховання. Зміст співстраховання й механізм його застосування. Страхові пули.	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 3. Пройти тест.
12	Тема 12. Доходи, витрати і прибуток страховика. Грошовий обіг страхової організації. Доходи страхової компанії, їх структура. Витрати страховика та їх склад. Фінансові результати страховика. Формування прибутку страховиків в Україні. Особливості оподаткування страховиків в Україні.	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 3. Пройти тест.
13	Тема 13. Фінансова надійність страхової компанії. Поняття фінансової надійності страховика. Платоспроможність страхової організації, її значення. Умови забезпечення платоспроможності згідно з Законом України «Про страхування». Економічний сенс і порядок обчислення фактичного та нормативного запасу платоспроможності. Страхові резерви страховиків які здійснюють загальні види страхування (технічні резерви). Страхові резерви страховиків які здійснюють страхування життя.	11	1. Самостійно опрацювати теоретичний матеріал 2. Розв'язок розрахункових практичних завдань. 3. Пройти тест.
	Разом	150	

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

По поточному контролю здобувач має можливість отримати бали за активність на лекційних та практичних заняттях, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, розв'язання розрахункових практичних завдань, тестування, підготовки доповіді-презентації та індивідуальних завдань.

Результати навчання, набуті шляхом неформальної, інформальної освіти зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в

Центральноукраїнському національному технічному університеті.

При контролі на лекційних та практичних заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах з доповідями-презентаціями та при підготовці індивідуальних завдань; правильність написання тестів; результати поточного опитування, розв'язання розрахункових практичних завдань.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- самостійність виконання завдання;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Таблиця 1

Схема нарахування балів за видами робіт

Види робіт	Максимальна кількість балів за один вид робіт	Орієнтовна кількість робіт, необхідних для одержання здобувачем максимальної кількості балів протягом семестру	Максимальна кількість балів, яку можливо отримати протягом семестру за видом роботи	В тому числі розподіл за рубіжними контролями, враховуючи розподіл балів	
				I	II
Розв'язання розрахункових практичних завдань	5	2 завдання	10	5 балів	5 балів
Поточне опитування («перевернутий клас»)	5	2 відповіді	10	5 балів	5 балів
Доповіді-презентації на практичних заняттях	5	2 доповіді-презентації	10	5 балів	5 балів
Тестування	5	4 тести	20	10 балів	10 балів
Підготовка індивідуальних завдань	5	2 індивідуальні завдання	10	5 балів	5 балів
Разом			60 балів	30 балів	30 балів

Участь в поточному опитуванні, доповідь-презентації на практичних заняттях, підготовка індивідуальних завдань оцінюється у 5 балів за:

- повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту поставленого питання або проблеми;
- повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;
- виявлення творчих здібностей у розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення; знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних представників;
- уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;
- демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;
- використання актуальних фактичних та статистичних даних, знань дат та історичних періодів, які підтверджують тези відповіді на питання;
- знання необхідних законів і нормативних матеріалів України, міжнародних та міждержавних угод з обов'язковим на них посиленням під час розкриття питань, які того потребують;
- знання точних назв та функцій національних та міжнародних кредитно-фінансових установ, історії їх створення і ролі при вирішенні проблем, які ставляться у конкретному питанні;
- засвоєння питань програми курсу відповідно до основної та додаткової літератури.

Відповідь знижується на 1 бал, якщо не виконано дві вимоги до відповіді на вищій бал.

Відповідь оцінюється у 0 балів за неготовність до заняття.

При виконанні тестування здобувач виконує тест з теми дисципліни, який складається з 10 тестових питань, що оцінюються в 0,5 бали кожне.

При розв'язуванні практичних задач здобувач може отримати:

5 балів – ставиться, якщо практичне завдання розв'язано вірно;

4 бали – ставиться, якщо в практичному завданні допущені незначні помилки;

3 бали – якщо завдання розв'язано вірно не менше 50% обсягу завдання;

2 бали – якщо завдання розв'язано вірно менше половини обсягу завдання;

1 бал – якщо завдання розв'язано вірно не менше 25% обсягу завдання;

0 балів - якщо завдання не виконано або виконано невірно.

Протягом семестру здобувач може отримати максимум 60 балів, в тому числі за перший рубіжний контроль – 30 балів, за другий рубіжний контроль – 30 балів, 40 балів виносяться на іспит. Іспит проводиться у вигляді тесту, що складається із 40 тестових питань, кожне з яких оцінюється в 1 бал.

Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Для переведу підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, у семестрову оцінку за національною шкалою та в залікову оцінку за шкалою ЄКТС використовується шкала.

Шкала оцінювання: ЄКТС, національна та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою (екзамен)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	82-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	64-73
E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії		60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота		1-34

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

– «відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– «добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

– «задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

– «незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

6. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування: навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/32321/1/Zhuravka_strakhuvannia_2020.pdf.
2. Криленко В. І., Рудь І. Ю. Страхування: Навч. посіб. Миколаїв, 2019. 260с. URL: <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12355/Krylenko.pdf?sequence=1>
3. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навч. посіб. Центральнoукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : Ексклюзив Систем, 2022. 307с. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/11960>.
4. Плиса В.Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. Київ: Каравела, 2019. 512 с. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/Plysa-V.Y.-Strakhuvannia.-Pidruchnyk.-Kyiv-Karavela.-2019.-512s..pdf#:~:text>
5. Про страхування : Закон України від 18.11.2021р. № 1909-IX. Редакція від 06.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
6. Сосновська О. О. Страхування: навчальний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39294/>

Додаткові:

1. Савастєєва О.М. Фінансові системи зарубіжних країн : навчальний посібник. Київ : ФОП Гуляєва В. М., 2019. 177 с. URL : http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/26036/1/Posibnik_Savasteeva.pdf.
2. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat>
3. Borch K. H., Sandmo A., Aase K.K. Economics of insurance. 2014 URL : https://www.researchgate.net/profile/J-Cummins/publication/304113604_Innovations_in_Insurance_Markets_Hybrid_and_Securitized_Risk-Transfer_Solutions/links/57c9cd6c08ae3ac722af89b2/Innovations-in-Insurance-Markets-Hybrid-and-Securitized-Risk-Transfer-Solutions.pdf
4. European insurance industry database. Total insurance. DatabaseMarch2022. URL : <https://www.insuranceeurope.eu/statistics>

Інформаційні ресурси (офіційні сайти)

1. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: www.rada.gov.ua/
2. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Державна служба фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua>
4. Кабінет міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
5. Ліга страхових організацій України : вебсайт. URL: <http://uainsur.com/>
6. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>

7. Моторне (транспортне) страхове бюро України : вебсайт. URL: <https://mtsbu.ua/ua/>
8. Національна асоціація страховиків України: веб-сайт. URL: <https://www.nasu.com.ua/>
9. Національна бібліотека імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
10. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
11. Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського: веб-сайт. URL: <https://library.kr.ua/>
12. Репозитарій ЦНТУ. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/>

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри ФБСС, Протокол №1 від «29» серпня 2023 р.